

Wyrazy wdzięczności i niewdzięczności w relacjach polsko-amerykańskich po roku 1918: więzi, interesy, hierarchie.

Celem projektu jest identyfikacja i analiza różnych form i funkcji wyrazów wdzięczności i niewdzięczności w stosunkach polsko-amerykańskich. Przez wdzięczność rozumiemy pozytywną emocję będącą odpowiedzią na okazane dobro, do którego druga strona nie była w żaden sposób zobowiązana. Wyraz wdzięczności to konkretna reakcja na takie dobro. Wyrazy wdzięczności są jednym z kluczowych elementów budowania więzi międzyludzkich zarówno na poziomie indywidualnym, jak między większymi organizmami społecznymi, instytucjami czy państwami. W stosunkach międzynarodowych okazywanie wdzięczności nigdy nie jest politycznie neutralne, dlatego wyrazy wdzięczności są wykorzystywane jako instrumenty z obszaru *soft power* i dyplomacji służące do realizacji pewnych określonych interesów politycznych przy wykorzystaniu rozmaitych środków opartych na altruizmie czy empatii.

W relacjach polsko-amerykańskich różne formy wyrazów wdzięczności były stale obecne podtrzymując dobre emocje pomiędzy państwami i ich obywatelami, ale także służąc jako narzędzia gry politycznej. Amerykanie, ustami swoich liderów, wyrażali wdzięczność za udział Tadeusza Kościuszki i Kazimierza Pułaskiego w wojnie o niepodległość, za zaangażowanie Polski w walkę z komunizmem, wsparcie armii USA w wojnie w Iraku czy Afganistanie, czy ostatnio za masową pomoc Polski dla Ukrainy. Polacy z kolei wyrażali wdzięczność na różnych etapach swojej historii i za różne formy amerykańskiego wsparcia: za postulat odbudowy państwa polskiego wyrażony przez prezydenta Wilsona, za pomoc humanitarną Herberta Hoovera, za armię Hallera czy powojenne paczki UNNRA. W latach 1945-1989 wdzięczność dla Ameryki była uczuciem zakazanym i oficjalnie nie wyrażanym, ale odczuwanym wspólnotowo. Wdzięczność Polaków za amerykańskie wsparcie w walce o suwerenność reprezentowała twarz Gary'ego Coopera ze słynnego plakatu Tomasza Sarneckiego. Niemal na każdym etapie polsko-amerykańskiej historii pojawiały się też głosy, które mogły być odebrane przez drugą stronę tych relacji jako wyraz niewdzięczności, na przykład po 1989 r. jako niewdzięczność Amerykanów Polacy interpretowali konieczność ubiegania się o wizę amerykańską.

Mimo takiej intensywności i oczywistości występowania badanego zjawiska, nie budziło ono, jak dotąd zainteresowania badaczy interesujących się relacjami polsko-amerykańskimi. Generalnie refleksja naukowa nad wdzięcznością, jako emocją rozgrywaną politycznie jest relatywnie uboga nawet w skali światowej, mimo że od lat 90. XX wieku i czasu tzw. przełomu emocjonalnego, badania nad rolą emocji w polityce, w tym polityce międzynarodowej bardzo się zintensyfikowały. Wobec powyższego, prace badawcze podjęte w ramach niniejszego projektu będą miały bez wątpienia charakter pionierski. Analiza wyrazów wdzięczności dotyczyć będzie zarówno okoliczności, w których zostały wyrażone, ich form, różnic kulturowych, które je uformowały i osadziły w określonych sytuacjach politycznych, aktorów wydarzeń oraz ich intencji. Istotnym elementem dociekań badawczych będzie określenie funkcji określonych działań, które spotkały się z wdzięcznością, a w szczególności podjęta zostanie próba określenia roli wdzięczności w budowaniu hierarchicznego układu w relacjach polsko-amerykańskich.

Badania będą miały charakter interdyscyplinarny. W analizach wykorzystane zostaną narzędzia z dwóch dziedzin - nauk humanistycznych i nauk społecznych, a w ich obrębie z kilku dyscyplin: nauk o kulturze i religii, nauk o sztuce, stosunków międzynarodowych, oraz nauki o komunikacji społecznej i mediach. Cele badawcze będą realizowane na podstawie literatury przedmiotu oraz innych źródeł i dokumentów. Cele poznawcze projektu zostaną zrealizowane na podstawie literatury, dokumentów dyplomatycznych, przemówień, materiałów medialnych (artykuły prasowe, materiały audiowizualne) oraz artefaktów (prezenty dyplomatyczne, pomniki) i wystaw. Przeprowadzone zostaną również wywiady z dyplomatami i politykami, zarówno polskimi jak i amerykańskimi na temat ich doświadczeń i przemyśleń dotyczących wdzięczności. W analizach zgromadzonych danych zastosowane zostaną metody jakościowe, np. krytyczna analiza dyskursów. Efektem realizacji projektu będzie kompleksowa analiza miejsca, charakteru i funkcji wdzięczności wyrażanych w relacjach polsko-amerykańskich, co pozwoli popatrzeć na te relacje z nowej perspektywy, pokaże zarówno formy wyrażania wdzięczności, jak i okoliczności i intencje, które za nimi stały, a także dynamikę zmian w charakterze i odczytaniu wyrazów wdzięczności na przestrzeni ponad stuletniej historii stosunków polsko-amerykańskich. Ponadto przeprowadzane badania pozwolą ustanowić podglebie teoretyczne i metodologiczne pod analizę wyrazów wdzięczności także między aktorami innymi niż objęci tym projektem.